

Heikki Ruismäki, Oulu

LASTENTARHANOPETTAJAKSI OPISKELEVAT KOULUJENSA MUSIIKKIKASVATUKSEN KOKIJOINA

Artikkelissa tarkastellaan Helsingin yliopiston lastentarhanopettajakoulutuksen ensimmäisen ja toisen vuosikurssin (N=183) opiskelijoiden elämyksiä ja kokemuksia kouluaikeansa musiikin opetuksesta. Vastaukset kuvaavat opiskelijoiden subjektiivisia tuntemuksia aikaisemmin kouluaikeana saadusta opetuksesta. Opiskelijat kokivat positiivisina kokemuksina mm. itse musiikin, musiikkiluokat, konsertit ja kuorokokemukset, yhteismusisoinnin sekä oman musiikin tekemisen. Opettajan rooli elämysten mahdollistajana korostui. Negatiivisena koettiin laulukoe sekä musiikin teorian opiskelu. Ristiriitaa tuotti myös opetuksen ulkoahjautuvuus sekä koulun ja omatoimisen musisoinnin erilaisuus.

Avainsanat: musiikkikasvatus, musiikinopetus, taito- ja taideaineet, lastentarhanopettajakoulutus, opiskelijoiden kokemukset.

1. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Vastausta haettiin seuraavaan tutkimusongelmaan:

Millaisia kokemuksia ja elämyksiä opiskelija on saanut seuraavissa ilmaisukasvatuksen osa-alueissa: puheilmaisu, musiikkikasvatus, liikuntakasvatus, kuvataidekasvatus, käsityökasvatus. Tämä artikkeli keskittyy tarkastelemaan kokemuksia ja elämyksiä musiikkikasvatuksesta.

Kysely suoritettiin syksyllä 1995 esteettisen kasvatuksen orientaatio - opintojakson yhteydessä, joka oli tarkoitettu lastentarhanopettajaksi opiskeleville (ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoille). Kokonaisuudessaan kyselyyn vastasi 258 opiskelijaa noin 280 kurssilla olleesta. Vastausprosenttia (92) voidaan pitää erittäin hyvänä. Valta-osa vastaajista oli naisia kuten lastentarhanopettajakoulutuksessa yleensä. Suurin osa opiskelijoista oli päässyt koulutukseen ylioppilaaksitulonsa jälkeen.

Kokemuksia musiikkikasvatuksesta ei haluttu rajata erityiselle luokka-asteelle. Osa opiskelijoista halusi pohtia nykyisessä koulutuksessa saamia kokemuksia. Tutkimusaineistoa tarkastellaan siten, millaisia teemoja aineistosta itsestään nousee. Opiskelijoiden vastuksia ei kategorioitu paremmuus- tai kehittyneisyysjärjestykseen vaan ainoastaan yleisyytensä perusteella esiintyviin pääluokkiin. Artikkelissa pyritään nostamaan esiin teemoja musiikinopetuksen kehittämiseksi ja laajemminkin musiikkikasvatuksen edistämiseksi. Tyypillinen vastaus sisälsi kuvailevaa

tietoa noin 1,5-2 sivun verran, josta musiikkikasvatuksen osuus oli viidennes.

2. ELÄMYKSEN JA NAUTINNON ONTOLOGIAA

Luennoilla pohdittiin aikaisemmin mm. elämysten merkitystä, kokemusta ja kokemuksellisesta oppimista sekä reflektiota käsitteinä. (ks. esim. Kolb 1984; Mezirow 1995; Schön 1987; De Bono 1991). Hyvässä oppimistapahtumassa saadaan "huikaisevia" kokemuksia (Lindh 1992a; 1995). Onnea, optimaalista psykologista kokemusta, voidaan kuvata sanalla flow. Flow –kokemus ilmaisee vapaata ja helppoa liikettä niinkuin veden virtausta mielessä. Csizsenthalyi (1991,4) kiteyttää flow-kokemuksen seuraavasti: "Se on dynaaminen tila, holistisesti kiihottava elämys, joka ei aiheuta ahdistusta siitä, mitä kenties tapahtuu tai jää tapahtumatta."

Tunteilla on usein ratkaiseva osuus siihen, miten yksilö liittyy ympäristöönsä ja miten hän kokee tilanteensa. Tunteiden läsnäolo on luonnollinen osa ihmisen elämää ja tekoja. Ne ovat osa tilanteen tulkintaa ja näin tavallaan välttämättömiä; muutoinhan ei olisi kysymys ihmisen maailmasta. Elämykset ovat subjektiivisia mielihyvää tai mielihapaa tuottavia tuntemuksia. Elämysten intensiteetti vaihtelee eri yksilöillä. Usein elämykset ja voimakkaat kokemukset muistetaan vuosienkin kuluttua itse tapahtumasta.

Nautinto on enemmän positiivissävyinen kuin elämys. Sekä nautinto että elämys käsitteinä eivät ole kovin tarkasti määriteltävissä. Nautinnon lähteet voivat olla fyysisiä tai henkisiä. Elämykset ja nautinnot ovat usein henkilökohtaisia kokemuksia. Nautinnon vaikutus on hetkellisempää kuin elämyksen. Elämys voi olla nautintoa, jos se koetaan positiivisesti. Elämys on tunne, joka on usein järisyttävä, uusia ajatuksia, näkemyksiä luova, joka mahdollistaa uuden tunteen tai sen vivahteen.

Onnistumisen ilo ja oivallus tuottavat nautintoa ja elämyksiä. Kasvatus ja opetus pyrkivät antamaan yksilölle positiivisia kokemuksia, vaikka myös negatiiviset kokemukset saattavat olla arvokkaita oppimisen kannalta. Oppiminen ja opiskelu voi antaa yksilölle suuriakin elämyksiä (flow-kokemuksia). Nautinnon ja elämyksen saattaa kokea eri tavalla ja eri asioista. Oppimisessa nautinnon lähteet ovat pääasiassa tyydytyksen tunne tiedon ja taidon määrän lisääntymisestä, hallinnan tunteesta. Nautintoa saattavat tuottaa myös haasteet, pääasiassa niistä selviäminen. Nautinto on enemmän ulkoista, konkreettisempää kuin elämys.

Positiiviset elämykset tulevat usein kovien ponnistusten jälkeen, silloin kun on saanut koetella itseään. Usein elämyksellisiin asioihin liittyy toisia ihmisiä tai jokin yhteisö. Oppimisessa elämyksiä saattaa tuottaa asioiden yhteyksien tajuaminen. Oivallus on elämys. Mekaaninen oppiminen ei tuota oivallusta eikä elämystä ja jää siten usein pintapuoliseksi. Elämys koetaan usein ennen nautintoa. Jos elämys koetaan positiivisena, se tuottaa nautintoa. Elämykset ovat tunnepohjaisia reaktioita ihmisessä.

Nautinnon lähde voidaan määritellä hyvänä olona, mielihyvä, onnellisuuden tunnetta tuottavana asiana. Nautinnon lähde voi olla sana, teko, toimenpide tai passiivisena tai aktiivisena otettu aistimus. Sanat tai teot voivat kohdistua "nauttijaan" tai hän voi toimia itse niin, että tuottaa muille nautintoa ja saa samalla elämyksen. Hyvää oppimista tapahtuu elämysten kautta. Ilman elämystä opetus on kuollutta. Itse koetut, elämykselliset ja eletyt asiat oppilaat ja opiskelijat muistavat hyvin. Nautinto on äärimmäisen henkilökohtainen ja subjektiivinen kokemus. Elämys tuottaa yleensä nautintoa, mutta nautintoa voi kokea ilman elämystäkin.

3. ELÄMYKSET MUSIIKKIKASVATUKSESSA

Taito- ja taideaineet mahdollistavat elämysten ja nautinnon kokemisen. Oppimisessa tärkeitä lähteitä on se, että saa itse tehdä jotain. Kun huomaa saavansa aikaan jotain motivaatio kasvaa ja samalla ikäänkuin vahingossa tulee opittua itse asiasta. Elämyksiä ei kuitenkaan voi rajata kouluun ja oppimiseen, vaan elämyksiä voi tulla hyvinkin informaaleissa tilanteissa. Voimakkaimmat elämykset ja kokemukset liittyvät yksilön elämän suuriin arvokkaisiin ja merkityksellisiin pitämiin tapahtumiin kuten esim. kuolemaan, syntymään, avioliittoon – ylipäänsä käänteentekeviin muutoksiin.

Luova toiminta, itsensä toteuttaminen ja toisaalta itsensä likoon laittaminen voivat tuoda oppimiseen iloa, nautintoa ja elämyksiä. Musiikin alalla voi elämyksiä antaa esimerkiksi klassisen tai pop/jazzmusiikin kuuntelu tai soittaminen. Elämys saattaa syntyä elävän musiikin kuuntelusta; esimerkiksi erilaisista konserteissa käynnistä. Taidenäyttely, ooppera tai konsertti saattaa olla vahva positiivinen tai negatiivinen elämys. Taidon automatisoituessa –esim. soittosuoritus– on vaikeampaa kokea elämystä – helpompaa on tuntea nautintoa saavuttamastaan oppimisesta. Soitonopiskelussa nautintoa saattaa tuottaa se, että on itse ponnistellut tiedon eteen ja saavuttanut sen. Usein sitoutuminen harrastuksiin kasvaa taitotason kasvaessa (ks. Metsämuuronen 1995). Mielenkiintoista on pohtia,

onko elämysten kokemisen ärsykekyynys noussut ihmisen laajentuneen kokemusmaailman myötä?

Turunen (1993) jakaa varsinaisiksi arvoiksi totuuden, kauneuden ja hyvyyden. Toiseen arvokkaan luokkaan kuuluvat ihanteet, kolmanteen arvostukset, neljänteen inhimillisesti arvokkaat kokemukset. Tässä tutkimuksessa keskitytään inhimillisesti arvokkaisiin kokemuksiin ja laajemmin kokemuksiin yleensä. Kokemusten alue on laaja, eikä niitä ole helppo ilmaista kirjallisesti. Elämykset ja kokemukset ovat pohjana arvojen ja arvostusten kehittymiselle sekä erilaisille arvopohdinnoille.

Kun on kysymys musiikinopetuksesta ja musiikkikasvatuksesta, kaikilla vastaajilla on kokemuksia opetuksesta oppilaan näkökannalta. Joillakin vain ala-asteelle ja yläasteelle rajoittuvia, toisilla myös koulun lisäksi esim. musiikkiopistoon tai vapaaehtoiseen/omaehtoiseen musiikkitoimintaan liittyviä. Kurkelan mukaan voidaan musiikkikasvatuksessa valita kahden tavoitteen välillä. Yksinkertaistaen voidaan pyrkiä maksimoimaan erinomaisuus oppilaisissa tai voidaan pyrkiä kasvattamaan onnellisia ihmisiä. Nämä eivät ole toisiansa poissulkevia vaihtoehtoja (1993, 390). Varsinaisen musiikinopetuksen lisäksi joillekin musiikki liittyy keskeisesti omaan elämään, vaikka musiikki ja musiikinopetus ei koulussa siihen liitykään.

4. KYSELYN TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Vastaajat kirjoittivat erilaisia kokemuksia ja elämyksiä musiikinopetuksesta. Vastaajista 183 reflektoi aikaisemmin saamaansa koulun musiikinopetusta. Toisen vuosikurssin opiskelijoista vähän yli puolet (75 vastaajaa) pohti saamaansa opetustaan lastentarhanopettajakoulutuksessa. Tässä aineistossa keskitytään kuitenkin tarkastelemaan aikaisemmin koulun musiikinopetuksessa saatuja kokemuksia (183). Seuraava taulukko havainnollistaa vastausten jakaumia.

Taulukko 1. Opiskelijoiden kokemukset koulun musiikinopetuksesta.

	Ivsk.	Iivsk.	yht.	%
positiiviset kokemukset	73	31	104	57
pos. & neg. kokemuksia	34	16	50	27
negatiivisia kokemuksia	22	7	29	16
yht.	129	54	183	100
		(75)	258	

Yli puolelle vastaajista aikaisempi koulujen musiikinopetus oli tuottanut positiivisia elämyksiä ja kokemuksia. 27 prosenttia opiskelijoista kuvaili vastauksissaan sekä positiivisia että myös negatiivisia kokemuksia koulunsa musiikinopetuksesta ja 16 prosenttia opiskelijoista toi esiin ainoastaan traumaattisia tai epämiellyttäviä muistoja kouluajan musiikinopetuksesta. Osa vastaajista tarkensi kokemuksensa esim. ala-asteelle, yläasteelle, lukioon tai musiikkiopistoon, osa opiskelijoista kirjoitti elämyksistään ja kokemuksistaan yleisemmin mainitsematta luokka-astetta. Seuraavat positiiviset ja negatiiviset kokemukset nousivat esiin useissa vastauksissa musiikinopetusta refleктоitaessa.

4.1. ELÄMYSTEN LÄHTEET JA MAHDOLLISTAJAT

Artikkelista nostetaan esille monien opiskelijoiden kuvaamia teemoja. Monien lukukokemusten jälkeen aineistosta pyrittiin nousemaan tulkinnan abstraktimmalle tasolle ja kategorioimaan selkeästi useiden (kymmenten) opiskelijan samantyyppiset kokemukset. Tässä artikkelissa raportoidut kokemukset ja elämykset olivat aikaisemmassa musiikinopetuksessa olleet hyvin samankaltaisia ja monien opiskelijoiden kuvaamia.

Itse musiikki

Musiikkipsykologi J. Slobodan mukaan musiikin harrastamiseen motivoiva voima on musiikissa itsessään. Musiikki tuottaa hänen mukaansa emootioita ja kokemuksia (Sloboda 1987, 28). Aineistosta nousee selvästi esiin ne, joille musiikki on ollut tärkeä heti ala-asteelta lähtien. Monet opiskelijat olivat aloittaneet soittotunnit sekä monet olivat osallistuneet musiikkiluokkien tai musiikkiopistojen musiikinopetukseen varhaisesta vaiheesta lähtien. Musiikin tuottamia elämyksiä ei analysoitu musiikin rakenteina, vaan enemmänkin kuvattiin musiikin tuottamia tunnetiloja: itkua, naurua, pelkoa, ahdistusta, onnea, rentoutusta, upeaa fiilistä jne.

Useimmat vastaukset alkavat sanoin: "musiikki on aina ollut lähellä sydäntäni" tai "musiikki on rakas harrastukseni ja siihen liittyy ihania elämyksiä". Usein tällaisissa vastauksissa mahdollistajana ovat toimineet nimenomaan musiikkiluokat tai musiikkiopistot. Eräs vastaaja kuvaili positiivisia musiikkikokemuksiaan seuraavasti:

Olen soittanut viulua 5 -vuotiaasta saakka. Upeinta on ollut sydämeästä asti tullut tunne, että todella rakastaa sitä musiikkia, jota soittaa. Kylmät väreät menevät ihoa pitkin ja kyneleet tulevat silmiin... Näin on käynyt usein mutta erityisesti mainitsen soittamisen Mozartin Requimissa ja toisaalta jazzkokeilu (improvisointia!) kaverin bändissä.

Todellinen kiinnostus musiikkia ja sen harrastamista kohtaan voi lähteä vain yksilön sisältä. Tällöin musiikkiin liittyvä tarve tulee musiikista itsestään. Kun musiikki palvelee käyttäjän omia sisäisiä tarpeita ja on näin ollen sisäisesti motivoitunut ja itseohjautuva harrastus, se kasvaa osaksi lapsen tai nuoren persoonallisuutta siinä määrin kuin se on hänelle tarpeen. (Kurkela 1993, 345-351)

Musiikkiluokat

Musiikkiin jo varhaisesta vaiheesta alkaen suuntautuneille musiikkiluokat ja musiikkioppilaitosverkosto mahdollistavat tavallista systemaattisemman musiikinopiskelun. Musiikkiluokat, musiikkiopistot tai yksityistunnit kuuluivat keskeisesti monien opiskelijoiden "urakehitykseen". Vaikka musiikkiluokkia ei useinkaan mainittu suoranaisine elämysten lähteinä, niin monet positiiviset kokemukset ja elämykset liittyivät musiikkiluokilla tehtävään toimintaan. Musiikkiluokilla perusteltiin musiikin mielekkyyttä.

Olen ollut musiikkiluokilla ala- ja yläasteella ja kirjoitin ylioppilaaksi musiikkilukiosta. Olen siis itse saanut musiikkikasvatusta ja kokenut sen erittäin hyväksi.

Selkeänä elämysten lähteenä aikaisemmissa musiikkikokemuksissa mainittiin konsertit, esiintymiset ja kuorotoiminta. Kuoroon kuulumisen antoi tunteen, että on osa kokonaisuutta.

Konsertit, esiintymiset, kuoro, yhteismusisointi

Musiikkikasvatus on aina ollut yksi lempariaineista. Muistan kuinka hienoa oli kolmannella aloittaa nokkahuilunsoitto. Muistan kuinka eräässä koulun joulujuhlassa koko koulumme noin 400 oppilasta soitti Sakuran. Se oli hieno elämys. Päästä soittamaan sellaisessa joukossa suurelle yleisölle. Muutenkin kiinnostukseni musiikkiin heräsi. Aloitin huilun- ja pianonsoiton musiikkiopistossa. Ja tämä harrastus jatkuu yhä. Muutenkin musiikissa olen saanut todella paljon elämyksiä. Olen aina ollut mukana koulun bändeissä ja kuoroissa. Esiintynyt yksin ja ryhmässä. Se on ollut mahtavaa.

Usein konserttielämykset huipentuivat yhteiseen konserttiin, kuoroleiriin tai konserttielämyksiin. Kuorotoiminta edustanee kouluopetuksessa yleensä vapaaehtoisen toiminnan motivoivimpaa lähdettä. Kun musiikkikokemus on kunnollinen ja koskettava, se sisältää arkitodellisuuden ylittäviä hetkiä ja se saa aikaan tunteen musiikillisen maailman hallinnasta (Kurkela 1994; Lehtonen 1986,45):

Vaikka yksinlaulusta pidänkin, katson kuitenkin kuorolaulun vielä "paremmaksi" elämyksien suhteen. Mielessäni pyöri monta mahtavaa konserttia, jossa on laulaessa mennyt ihan kylmät väreet kun on tuntunut niin hyvältä. Sitä tunnetta on vaikea sanoin kuvata.

Parhaimmillaan kuorotoiminta ja konsertit ovat yhteisiä musiikillisia elämyksiä. Projekteja, jotka aiheuttavat oppimista edellyttäen että opiskelijat kokevat ne mielekkäiksi. Monessa vastauksessa opiskelijat kertoivat, että esim. konsertin eteen "tehtiin mielettömästi" töitä, mutta että se kannatti. Opiskelija ymmärsi harjoittelunsa merkityksen.

Oman musiikin tuottaminen

Koulussa oppilaat ovat useimmiten musiikinopetuksen tai musiikin kulutuksen vastaanottavana osapuolena. Monissa vastauksissa korostuu kuitenkin omaehtoisen musiikin tuottamisen positiivinen merkitys. Luoda jotain omaa, vaatimatontakin antaa oppilaille useimmiten positiivisia mielekkyyskokemuksia. Musiikin merkitys itseilmaisun välineenä painottui. Omia tunteita puretaan soittamalla:

Musiikinkuuntelu saa aikaan ihania tunteita selkärangassa, mutta sen oma tuotto aivan erilaisen hyvänolon tunteen. Yleensä meillä koulussa suurin osa musiikkikasvatuksesta oli musiikin tuottoa, joka teki siitä juuri niin suosittua.

Olennaista musiikkikasvatuksen kehittämiseksi on, että oppilas oppii ymmärtämään musiikkikasvatuksen perusfilosofisia kysymyksiä; mitä opetetaan, miksi opetetaan ja miten opetetaan. Vastauksista saa sellaisen käsityksen, että oppilailla pitää olla kiinnostusta opetuksessa hänen omaan elämäänsä, hänen pitää ymmärtää, millainen yhteys ja merkitys opetettavalla asialla on hänen omassa todellisuudessaan.

Opettajan rooli merkittävä

Monissa tapauksissa musiikki miellettiin mielenkiintoiseksi tai turhauttaviksi oppiaineeksi nimenomaan opettajan kautta. Opettajan merkitystä ei ainakaan tämän tutkimuksen perusteella voi vähätellä mielekkäiden musiikkikokemusten saavuttamiseksi:

Myöhemmin aloin soittaa kitaraa hyvän opettajan johdolla. Se kehitti musiikkiharrastustani ja kuuntelin paljon musiikkia, lähinnä poppia. Kävin joissakin rock-konserteissa.

4.2. KEHITETTÄVÄÄ – POHDITTAVAA

Laulukoe

Koulun laulukokeet toivat ylivoimaisesti eniten mieleen negatiivisia kokemuksia ja elämyksiä. Monissa tapauksissa seurauksena oli suuntautuminen muualle. Ilmaukset laulukokeista olivat voimakkaita. Laulukokeita kuvattiin helvetillisiksi, traumaattisiksi, painajaismaisiksi, ahdistaviksi jne. Oppilaille oma ääni ja laulukoe ovat tämän tutkimuksen mukaan äärettömän kivulias tilanne, jotain henkilökohtaista, jotain herkkää ja nöyryyttävää, jota ei vapaaehtoisesti haluta paljastaa. Alemmuudentunne ja häpeä saattavat olla voimakkaasti esillä tällaisissa esiintymistilanteissa (vrt. Kurkela 1993, 172-191). Näin vastasivat etenkin oppilaat, jotka kokivat olevansa epävarmoja laulajia tai "jännittäjätyyppisiä". "Ennemmin vaikka pyörähtää hitaasti alasti luokan edessä muiden arvioidessa kriittisesti". Varma tapa saada nuori inhoamaan musiikkia on laulattaa oppilasta vasten hänen tahtoaan luokan edessä:

Ala-asteelta on jäänyt pääasiassa kauhukokemuksia musiikista. Opettaja pakotti laulukokeessa jokaisen oppilaan laulamaan pianon vieressä koko luokalle, minulle kokemus oli järkyttävä. Kaiken lisäksi opettaja ilmoitti koko luokalle minkä numeron hän laulusta antoi. Koska olin ujo ja lauloin hiljaa sain huonon numeron. Sain ikuisen kammon laulamiseen ja soittamiseen.

Musiikkiopistossa mieleenjääviä negatiivisia kokemuksia ovat olleet matineat ja tutkintojen suoritukset:

Kamalin kokemukseni oli kun oli juuri aloittanut pianonsoiton musiikkiopistossa (syksyllä) ja seuraavana jouluna jouduin esiintymään suurelle yleisölle musiikkiopiston matineassa. Tärisin ja vapisin ennen esiintymistä mielettömästi ja vielä enemmän kuin aloitin esityskappaleeni. Aloitin kappaleen kolme (3) eri kertaa ja sitten kolmannella kerralla sain kappaleen loppuun (tosin hiukan "huterasti")

Jännittäminen on yleistä myös pääsykoevalinnoissa. Jännittäminen pääsykokeissa nousi selkeästi omaksi kategoriakseen opiskelijoiden arvioidessaan syitä miksi he eivät pääse mahdollisesti opiskelemaan musiikkikasvatukseen koulutukseen. (Ruismäki 1995, 458-460)

Musiikin teoria

Musiikin teoria näytti elävän omaa elämäänsä monien opiskelijoiden vastauksista päätellen. Kritiikki teorian ja itse musiikin välillä nousi selvästi esille. Kiinnekohtia itse musiikkiin oppilas ei ollut jostain syystä ymmärtänyt. Eräs vastaaja pohti, mitä hyötyä on päiväkodissa siitä, että osaa musiikin teoriaa. Käytännön työn ja teoreettisen opiskelun välistä linkkiä ei nähty. Myös musiikkiopiston teorialunneista oli – etenkin musiikkiluokalla olleilla opiskelijoilla – huonoja kokemuksia, kun niitä

yhdistetty varsinaiseen soitonopiskeluun. Mikäli oppilaan ja opettajan yhteinen "teoreettinen pinta" on kovin erilainen, saattoi seurata hämmennystä:

Opiston teorialunneista on jäänyt huonoja kokemuksia, sillä en oikein osannut yhdistää näitä tunteja varsinaiseen pianonsoittoon.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että saadakseen opiskelijan kannalta mielekkäitä oppimiskokemuksia, on oppilaan/opiskelijan ymmärrettävä opiskelemaansa asian tarkoitus ja yhteys omaan elämään. Faktatieto ilman kognitiivista tai affektiivista elämystä, ilman liittymistä oppilaan maailmaan tappaa mielenkiinnon musiikinopiskeluun. Näin käy etenkin silloin, jos musiikin teorian opiskelua käsitellään ilman käytännön yhteyttä (Rainbow 1994, 34).

Itseohjautuvuus –ulkoohjautuvuus

Opetuksen pakonomaisuus herätti monen opiskelijan mielessä voimakkaita tunteita. Tähän kysymykseen törmättiin sekä soitonopetuksessa että myös koulun pakollisessa musiikinopetuksessa. Kaavamaisuus, kangistuneisuus, pakonomaisuus aiheuttivat kritiikkiä nimenomaan musiikkiopistoissa:

Olen aina pitänyt musiikista ja laulamisesta, mutta urkutuntien pakonomaisuus saa vieläkin hiukset nousemaan pystyyn.

Osa vastaajista kannatti valinnaisuuden lisäämistä myös kouluopetuksessa. Vastaukset antavat aiheita jatkotutkimuksiin, mitä tapahtuu kun nuori ei enää motivoitu soittamisesta? Mitkä tekijät aiheuttavat kiinnostuksen loppaamisen? Mitä mahdollisuuksia on opettajalla, koululla, vanhemmilla, musiikilla itsellään korjata tilannetta?

Ristiriita koulun ja omaehtoisen musiikinopiskelun välillä

Monet opiskelijat toivat esiin ristiriidan koulussa tapahtuvan musisoimisen ja omaehtoisen musiikkitoiminnan välillä. Yhteistä musiikkipintaa ei jostain syystä löytynyt. Vastauksissa toistui kotona tärkeämerkityksinen musiikin kuuntelu sekä omaehtoinen "pimputtelu". Poikkeuksetta ne opiskelijat, joille koulumusiikki oli yhdentekevää tai negatiivista, saivat kuitenkin positiivisia elämyksiä omaehtoisesta musiikin tuottamisesta tai kuuntelusta. Myös näillä opiskelijoilla kuuntelun merkitystä ei voi väheksyä, onhan musiikkiharrastuksen virittymisen todettu liittyvän ensisijaisesti musiikin

kuunteluun ja sen synnyttämään tyydytykseen (Lehtonen 1983, 392). Ristiriita koulun musiikin ja "muun musiikin" välillä on ilmeinen:

Musiikkikasvatus koulussa oli todellista pakkopullaa. En koskaan odottanut tunteja riemulla, vaan enemmänkin pelonsekaisin tuntein. Musiikki oli hauskaa kotona, kavereiden kanssa, jolloin huomasi, että itseään pystyy ilmaisemaan musiikin avulla. Opettajat olivat liian tiukkoja ja vaativia.

Vastaukset toistuvat nimenomaan sellaisten oppilaiden kohdalla, jotka eivät ole kiinnostuneet koulun musiikinopetuksesta.

5.LOPUKSI

Kysely virittää pohtimaan laajemminkin, mikä on koulujen musiikki- ja taidekasvatuksen opetuksen merkitys; millaisia elämyksiä oppilaat ovat koulussa saaneet ja miten musiikinopetusta pitäisi edelleen kehittää? Miten musiikki- ja taidekasvatus vaikuttaa yksilöön ja hänen kehittymiseensä ja onko sillä merkitystä muiden aineiden oppimisessa?

Kyselyn tulokset vahvistivat, että musiikkiluokat ovat toimiva väylä sellaisille oppilaille, joita musiikki kiinnostaa ja jotka ovat motivoituneet musiikinoppimiselle. Musiikkiluokat mahdollistavat harrastuksen syvenemisen ja sellaisen musiikillisen toiminnan, joista ainakin lastantarhanopettajaksi opiskelevat ovat saaneet mielekkäitä musiikin oppimisen kokemuksia. Mutta entäpä jos koulun musiikinopetus ei kiinnosta? Millaiseen musiikilliseen toimintaan tällaiset opiskelijat pitäisi ohjata? Valinnaiseen vai omaehtoiseen?

Monille opiskelijoille, joilla oli negatiivisia kokemuksia koulujen musiikinopetuksesta, oli välittynyt kuva itsestään epämusikaalisena oppilaana, joka ei osannut laulaa ja joka ei ymmärtänyt musiikin teorian opiskelun merkitystä. Kuitenkin lähes kaikki tällaisetkin opiskelijat kokivat esim. oman mieleisensä musiikin kuuntelun koulun ulkopuolisissa tilanteissa merkityksellisenä ja positiivisia elämyksiä antavana. Jotta musiikinopiskelulla olisi pitempiäaikaisia positiivisia vaikutuksia, opiskelijan pitää ymmärtää opiskelemaisensa asian tarkoitus ja yhteys omaan elämään. Opetuksessa on tärkeää saada oppilaat kokemaan opetuksen asiat henkilökohtaisesti relevantteina, eli psykologisesti mielekkäinä, sekä auttaa oppilaita löytämään mielekkyys koululle tyypillisissä tehtävissä (Peltonen 1992, 83). Ilman sitä koulujen musiikinopetus jää irralliseksi. Ristiriita koulussa opetettavan musiikin ja omaehtoisesti suuntautuvan musiikin välillä on pohtimisen arvoinen.

LÄHTEET:

- CSIKSZENTMIHALYI, M. 1991. *Flow. The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper Perennial.
- DE BONO, E. 1991. *I am Right You are Wrong. From this to the New Renaissance.: from Rock Logic to Water Logic*. London: Penguin Books.
- KOLB D. A. 1984. *Experimental learning: Experince as a source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- KURKELA, K. 1993. *Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka*. Helsinki: Sibelius-Akatemia, musiikin tutkimuslaitos.
- LEHTONEN, K. 1983. *Musiikkinautinto musiikkiharrastuksen virittäjänä*. *Psykologia* 18 (6), 314-417.
- LINDH, R. 1992. *Oppimiskapasiteetti on osattava vapauttaa. Psykyke ratkaisee. Henkisten voimavarojen kehittäminen urheilussa. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja* 16, 22-29.
- METSÄMUURONEN, J. 1995. *Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen*. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 146.
- MEZIROU, J. 1995. *Uudistava oppiminen. Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa*. Helsingin yliopiston lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki: Miktör.
- PELTONEN, M. & RUOHOTIE P. 1992. *Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta*. Keuruu: Otava.
- RAINBOW, B. 1994. *Theory versus Practice: A Mistaken Antithesis*. *International Journal of Music Education* 24, 31-36.
- RUISMÄKI, H. 1995. *Miksi juuri minut tulisi valita musiikinopettajakoulutukseen? Opiskelijat taitojensa arvioijina musiikkikasvatuksen valintakokeissa*. Teoksessa *Juure ja arvot*. (toim. S. Tella) *Etnisyys ja eettisyys –aineen opettaminen monikulttuurisessa oppimisympäristössä*. *Ainedidaktiikan symposiumi Helsingissä 3.2.1995*. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos, tutkimuksia 150, 451-465.
- SCHÖN, D.A. 1987. *Educating the reflective practioner*. San Francisco: Jossey-Bass.
- SLOBODA, J. 1987. *What can the psychology of music tell musicians?* Teoksessa Henson, M (ed.): *Musical Awareness*. Huddensfield Polytechnics, 23-35.
- TURUNEN, K. 1993. *Arvojen todellisuus, johdatus arvokasvatukseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus.